

Mohyje sustabdyta GAMTOS MAGIJA

Jau kurį laiką laukinė gamta veržiasi į mūsų interjerus. Aistra augalų ar gyvūnų motyvams išlieka ir šiomet, tačiau keičiasi forma. Jie vis labiau užkariauja protėvių taip mėgtą, bet šiuolaikinės visuomenės ilgai banalios kasdienybės simboliu laikytą keramiką. Tai patvirtina Paryžiuje balandžio pradžioje vykusioje garsioje dizaino mugėje PAD turtingos gamtos grožį švenčiančių kūrinių iš molio gausa.

NERIOS LEJAY *tekstas*

MENINĖS KERAMIKOS TRIUMFAS

Neįtikėtiną susidomėjimą keramika, kuri pastaruoju metu namuose įgauna karališką statusą, galima paaiškinti keliomis priežastimis. Pagrindinė jų – visada skubanti, standartizuotų prekių bei naujų technologijų apsupta šiuolaikinė visuomenė išreiškia stiprų vidinį poreikį atkurti ryšį su esminiais dalykais, pasirenka atsakingesnį gyvenimo būdą, vis jautriau reaguoja į rankų darbo žavesį, tad ieško ir savitų, išskirtinių, gražių interjero detalių. Visa tai puikiai įkūnija paprastas molis: grįžimą prie istorinių ištakų, autentiškumo, ekologijos.

Šios nepaprastai lanksčios medžiagos galimybės beribės, kas kiekvienam su ja dirbančiam meistriui leidžia plėtoti asmeninį, lengvai atpažįstamą stilių. Taigi, šimtmečiais tiesiog elementariausiais namų apyvokos reikmenimis buvę keraminiai dirbiniai dabar dažnai virsta tikrais meno kūriniais, o juos įsigiję žmonės gali turėti išskirtines dekoracijas, madingas, bet kartu ir nesenstančias. Puikus sprendimas kasdienio gyvenimo poezijos ieškotojams, trokštantiesiems vartoti ar gaminti geriau. Jų vis daugėja, nes pagrindinės mūsų laikotarpio „lėtojo gyvenimo“ (angl. *slowlife*) tendencijos įgauna vis didesnę pagreitį. Gal natūralus, pigus, visur nuo seniausių laikų lengvai randamas molis dabartinei kartai sukelia asociacijas ir su kita rimta problema – ekologinės katastrofos grėsme. Tą tarsi patvirtina šiuolaikinių kūrėjų pamėgta tema – pavojaus signalą siunčiantis gamtos įvairovės, jos paslaptingo, mistinio, kerinčio grožio gvildinimas.

Gyvojo pasaulio įkvėptas keramikos menas toli gražu nėra naujovė, o ilgos žmonijos istorijos dalis. Jis atspindi ne tik norą imituoti gamtą, bet ir ją stebėti, suprasti, paaiškinti moksliskai, išmatuoti faunos ir floros formų sudėtingumą, tyrinėti paslėptus gyvybės procesus, perteikti iliuzijas su tikrove maišančias asmenines vizijas. Žymaus prancūzų keramiko Bernard'o Palissy (1510–1590 m.) dekoratyviniai indai, puošti reljefiškais, blizgančiomis glazūromis padengtais gyviais, tokiais kaip lapioje besislapstantys driežai, vabzdžiai, gyvatės, varlės ar žuvis, davė pradžią begalinėms, iki mūsų laikų besitęsiančioms interpretacijoms. Šis ekstravagantiškas laukinės aplinkos vaizdavimas stipriai paveikė dekoratyvinę meną.

XVIII amžių labiausiai paženklino rokoko stilius, virtuoziskai sugriovęs, iškraipęs bei perdėjęs gamtos formas, taip pat keramiką veikusi natūralistinė mada, kuri ją įtraukė į „akių apgaulės“ (pranc. *trompe-l'oeil*) žaidimą. XIX amžiuje vėl labai madinga tapo B. Palissy meninė kalba, atsirado „art nouveau“ judėjimas, stipriai vizu-

aliai atnaujinęs gamtinių formų panaudojimą, atpažįstamą iš ypač stilizuotų bei abstrakčių jų motyvų. Dalies XX amžiaus keramikų vaizduotėje atsiradę stulbinantys mokslinės fantastikos padarai-hibridai tarsi išreiškė sukrėtimą, kurį sukėlė Charleso Darvino (1809–1882) evoliucijos teorija.

Dabartiniai menininkai kritiškai žvelgia į biologinės įvairovės nykimą, gamtos niokojimą, manipuliavimą gyvais organizmais (klonavimas, genetiškai modifikuoti organizmai), kas šiandien jaudina mokslo bendruomenę ir viešąją nuomonę. Mąstydami apie žmonijos laukiančią ateitį jie, visų džiaugsmui, nukelia į kiekvienam savitą, bet dažniausiai pozityvų, vaikišką, naivų svajonių pasaulį. Taigi, idomūs keramikos darbai puikiai tinka gyvenamajai aplinkai papuošti.

MODERNI AKISTATA SU GYVUOJU PASAULIU

Pastaraisiais metais nemažai žymių šiuolaikinio meno galerijų keramikos dirbinius įtraukė į savo repertuarą, suteikdamos jiems naujo matomumo ir dinamikos. Rizika buvo didelė, bet ši iniciatyva sulaukia vis didesnio tiek įvairių sričių menininkų, tiek kolekcionierių susidomėjimo, o Paryžius po truputį tampa keramikos centru. Dizaino mugė PAD išryškino naujausias tendencijas. Visų pirma, beveik visi joje sutikti menininkai yra savamoksliai, molį, kaip naujos jų kūrybos išraiškos priemonę, pasirinkę gana neseniai. Juos vis labiau įkvepia ne egzotiška vešlių džiunglių augalija, o vietinė flora ir fauna. Dėmesio centre atsידūrė neapdorotos, grubios tekstūros, įvairiausių keistų elementų gausa, naivus, fantastinis stilius, kas leidžia jausmingai perduoti netaisyklingos, netobulos gamtos kerus. Šiandienos keramikų rankose suformuota žemė atgyja daugybe organinių formų, sujungdama praeities įtakas su jų moderniomis vizijomis.

Daugiau nei 20 metų 4 rankomis dirbantis menininkų duetas Marjolaine Caron ir Louis Bachelot (galerija „School Gallery, Olivier Castaing“), garsėjantis savo ekstravagantišku, provokuojančiu stiliumi įvairiose srityse, tokiose kaip fotografija, kino, teatro, operos ar reklamų scenografija, sėkmingai jėgas bando keramikoje. Jų nepasotinama fantazija, barokinės, organiškos, juslingos tekstūros, trapius, senus nėrinčius primenančios porceliano detalės susipynusios su nerimą keliančiais gyviais ar apetitą keliančiais Gargantua banketams tinkančiais patiekalais iš molio bemat susilaukė meno kritikų bei kolekcionierių pripažinimo. Dizaino mugėje PAD eksponuotas išpūdingas keraminis židinyš irgi sukėlė didžiulę sensaciją. „Molis yra puiki priemonė išreikšti žmogiškas emocijas per meną, kartais ir abiejų konfliktus. Mus labai įkvepia judantys, slystantys gamtos elementai,

Muriel Persil Gallery Olivier Castaing nuotraukos

augalų, gyvūnijos pasaulis, maistas, kaip nepaprastai jausmingas malonumas, – paaiškino M. Caron ir L. Bachelot. – Nors židinio motyvai yra augaliniai, jis primena glazūruotą kreminį tortą, kuriam daugybė saulėgrąžų amžiais sustingo kaip lede. Šios gėlės lyg žvaigždės ar snaigės suspindi ir ant sienų, taip pratęsdamos židinio dekorą temą.“

Kitai galerijos „School Gallery, Olivier Castaing“ globojamai menininkei Muriel Persil irgi netrūksta lakios vaizduotės. Tapybą Paryžiuje baigusi ir Pietų Prancūzijoje įsikūrusi moteris jau 2015 metais pasirinko keramiką, padedančią gvildinti dviprasmiškas žmogaus ir gamtos sąsajas. Beformį molį ji paverčia mišlinga, romantiška, unikalia visata, kurioje sodri, vešli augalija susimaišo su paslaptingu vandens pasauliu. „Gyvenu svajonėse, iš kurių atsiranda man taip artimos gamtos įkvėpti hibridai. Pradžioje mano stilius buvo nostalgiskesnis, tarsi prarasto rojus prisiminimai, dabar tapo daug linksmesnis, lengvesnis, – prisipažįsta Muriel. – Niekada nenorėjau atkartoti tikrovės. Nepaisant to, dauguma mano kūrinių, tokie kaip veidrodžiai, žemi staliukai, šviestuvai, skulptūros, yra skirti realiam interjerui. Pastarasis darbas – jokios naudojimo vertės neturinti kėdė. Ją išvaizdavau kaip apleistą baldą, kurį po truputį pasisavina laukinė gamta, įvairūs besiraizgantys augalai, drižai. Ne visi ieško praktinės daikto pusės – kėdė dar pirmąją mugės dieną įsigijo vienas kolekcionierius.“

Briuselyje gyvenančios Portugalijos kilmės menininkės Belos Silvos („Spazio Nobile Gallery“) keramika taip pat pakeri barokine

estetika, keistų gyvūnų vaizdavimu, moderniomis klasikinių motyvų interpretacijomis, drąsiomis organinėmis formomis, kas primena ją išgarsinusius spalvingus poetiškus piešinius. Jai nenusileidžia industrinį dizainą į keramiką iškeitusi Saraï Delfendahl (galerija „Scene Ouverte“), kurios išvaizduotoms gamtos būtybėms su begale ornamentų netrūksta nei žaismingumo, nei įžūlumo, nei humoro, nei vaikiško nuoširdumo. „Augau Pietų Prancūzijoje, apsupta nuostabios gamtos, todėl ją labai myliu. Mama skaitydavo daug įvairių šalių pasakų ir legendų, o etnologas tėvas anksti parodė etnografinės didžiųjų muziejų kolekcijas, supažindino su naiviu menu. Visas šis mišinys stipriai veikia mano kūrybą, – pasakoja moteris. – Niekada nedarau eskizų, pradedu lipdyti ir taip savaime, iš vaizduotės atsiranda nežemiški padarai. Nesupranti, asilas tai ar arklys. Man jie atrodo visiškai „normalūs“, nes nematau didelio skirtumo tarp gyvūnų, žmonių, augalų, mineralų ar simbolių.“

Legendinės Paryžiaus galerijos „Passebon“ globotinis Yoannas Esteveninas piešinius pastele papildė naivia, vaikiška ir, be abejo, gamtos įkvėpta keramika. Jis prasitarė, kad mėgsta išvaizduoti neįprastus, tarsi iš mitologijos atkeliavusius gyvūnus, juokingų, simpatiškų veidų išraiškas, jiems suteikti neišbaigtas formas, kartais specialiai paliekant pirštų antspaudus.

Netoli Paryžiaus gyvenantį Remy Pommeret („Galerie Italienne“) domina aplinkui, dideliame miške sutinkami žvėrys, kuriems jis suteikia gana realistinę, XVIII–XIX amžių dekoratyvinių menų kodų paženklintą išvaizdą. „Iš pirmo žvilgsnio mano darbai gana

Gyvojo PASAULIO ĮKVĖPTAS *keramikos* menas TOLI GRAŽU NĖRA NAUJOVĖ, O ILGOS ŽMONIJOS *istorijos* DALIS.

paprasti, gražūs, žavūs, bet prisiartinus atsiranda pavojaus jausmas, kurį sukelia pastebėtos įvairios detalės, tokios kaip vijokliniai augalai, gebenės, vandens burbuliukai. Jų dusinami tarsi į spąstus patekę keraminiai žvėrys simbolizuoja jų gyvenimo erdvės mažėjimo, galimos žūties, mane nepaprastai jaudinančias ekologines problemas, – paaiškina kūrėjas. – Knygose vaikams yra daug gyvūnų, nes mažyliai sugeba per juos išvaizduoti tiek save, tiek supantį pasaulį. Manau, suaugusieji irgi gali tai padaryti. Nenuostabu, kad menininkams gamtos tema tampa svarbi – juk jie visada vieni iš pirmųjų išreiškėdavo nerimą, reaguodavo į pavojingus pasikeitimus.“

Taigi, be dekoratyvinio ar meninio aspekto, moderni keramika ne tik džiugiai švenčia neapsakomą gamtos grožį, bet dažnai slepia ir išpėjimą apie būtinybę saugoti jos įvairovę. ▀

